

MUNI
ARTS

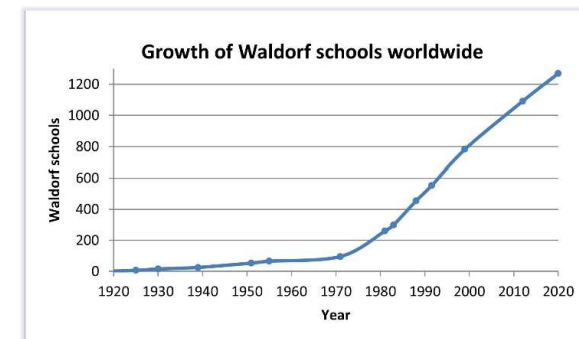
Vzdělávání jako změna

Úvod

- Pedagogika je obecně neustálým odpovídáním na potřeby konkrétních skupin po vzdělávání v reálném světě
- Od Freireho po Illicha, od Deweyho po Montessori
- Je těžké říci, co je alternativní či reformní, spektrum je dnes mimořádně široké a diferencované:
 - SCIO Škola
 - Laboratorní školy
 - Cestující škola (Francie)
 - Celoroční školy (USA)
 - Divoké školy (Francie)
 - Škola bez stěn (USA)
 - ...

Reformní pedagogiky: Waldorfské školy

- Rudolf Steiner 1919
- Důraz na umělecké předměty a rukodělnou práci
- Absence klasického známkování a učebnic
- Důraz na cizí jazyky již od 1. třídy
- Hlavní předměty jsou vyučovány v blocích (epochách) s obsahovou vazbou na další předměty
- Typické je spirituální zaměření celého vzdělávacího procesu (antroposofie), slavení slavností

Reformní pedagogiky: Jenský plán

- Peter Petersen 1927
- Čtyři základní výukové formy: rozhovor, práce, hra, slavnost
- Důraz na vysokou míru studijní autonomie
- Výuka je realizována ve třídách podle výkonu nikoli věku (většina)
- Žáci mají možnost si zapisovat volitelné kurzy či bloky
- Pracuje se typicky v menších sebe podporujících se skupinách
- Pracuje se s „reálnými problémy“
- Důraz je kladen na tzv. rodinný princip

Reformní pedagogiky: Daltonský plán

- Helen Parkhurstová 1920 (kombinace Deweyho a Montessori + příprava na univerzitní studium)
- V ČSR má dlouhou tradici
- Důraz je kladen na samostatnost, spolupráci a odpovědnost
- Výuka nebo její část není realizována formou hodin, ale společnou domluvou učitele a žáka na vzdělávacích obsahu či projektech, na kterých pracuje
- Klíčová je autonomie studenta a možnost jeho profilace se v silných stránkách – absence frustrace, silná motivace, sebevědomí, vlastní tvořivost, rozvoj kompetencí atp.

Reformní pedagogiky: Montessori škola

- Maria Montessori (cca 1907)
- Silná fixace na sociálně problematické prostředí -> podpora samostatnosti a autonomního rozvoje žáka, důraz na schopnost zvládnout každodennost
- „Pomoz mi, abych to dokázal sám“
- Pracuje se s vybranými pomůckami a prostředím, respektují se individuální potřeby a vývojové zákonitosti žáků.
- Důraz se klade na schopnost zaujmout (polarizace pozornosti) skrze celostní učení.
- V ČR až po roce 1990.

„Klasické přístupy“: Behaviorismus

- „Chování lze vědecky zkoumat bez odkazu na vnitřní duševní stavy“
- Spojení s I. P. Pavlovem – učení jako dril (opakovaná zkušenost)
- Reflex – mozek reaguje na podnět
- Výuka je přímo řízena učitelem. Ten kdo ví, učí ty co neví
- Nacvičení postupu podle vzoru (instruktivní přístup)

- *Kdybychom dokázali vhodným způsobem ovlivnit prostředí, v němž žijeme, hlavně vzdělávání, mohli bychom předem definovat chování člověka. John Broadus Watson. Behavior, 1914*

„Klasické přístupy“: Kognitivismus

- Inspirovaný výpočetní technologií
- Silný důraz na paměť a ukládání dat do paměti
- Učí se opakováním
- Výuka má jasný program, typicky jednotný – osnovy
- Hodnocení probíhá výpočtem odchylky jednotlivce od stanoveného normálu
- Klade se důraz na práci jednotlivce

„Klasické přístupy“: Konstruktivismus

- Pedagogický konstruktivismus vychází z prací Piageta, Vygotského, Brunera a dalších
- Učení je složitým psychologickým a sociálním procesem
- Člověk si již v předškolním věku vytváří vlastní obraz o světě, ostatních lidech i sobě samém
- Člověk si vytváří prekoncepty a na vše nové se dívá jejich optikou.
- Učení je vlastně úpravou systematickou úpravou těchto prekonceptů
- Učitelé mají žáka vést k tomu, aby nad dosavadními zkušenostmi přemýšlel a aby je organizoval, prohloubil, obohatil a rozvinul
- Podporuje se samostatné objevování světa
- Studenti se učí sami, učitel jim jen vytváří vhodné prostředí

Pragmatická pedagogika

- Vzdělávání je založené na síti vztahů
- Člověk je součástí společnosti a nese za ni odpovědnost
- Učení probíhá budováním a změnou intenzity vztahů uvnitř sítě
- Klíčová je výchova ke svobodě a demokracii
- Člověk se učí to, co může zasadit do svého pole poznání
- Nerovnost ve vzdělávání vede k nerovnosti ve společnosti a nesvobodě

„Další“: Fenomenologická pedagogika

- Primární je péče o duši
- Důležitá je zodpovědnost za obec
- Člověk se učí, protože cítí zodpovědnost či závazek
- Člověk není hotový, ale ustavičně se něčím nebo někým stává
- Klíčová je otevřenost vůči růstu či změnám
- Fenomény se zjevují postupně, tak jak to odpovídá přirozenému světu daného jedince
- Učitel klade otázky, je kritickým hlasem, ale ne vůdcem či prodávatelem hotové pravdy

„Další“: Konektivismus

1. Učení je chápáno jako specifický proces, během kterého jsou propojovány jednotlivé uzly znalostí a vzniká tak jejich jedinečný kontext, který může být u každého člověka jiný. Můžeme říci, že uzel představuje v síti informaci a znalosti odpovídá spojení mezi uzly, tedy hrana obecného grafu. Učení je pak konstrukcí takového grafu jednotlivcem v informační společnosti.
2. Poznávání je založeno poznání rozdílných, často na první pohled protichůdných či nekompatibilních kultur, pohledů, postů či myšlenek.
3. Primární je schopnost poznávat. Vlastní znalosti jsou sice důležité, ale vzhledem k jejich dostupnosti méně, než analytické a kognitivní schopnosti.
4. Tvorba komunit a navazování sociální interakce (tedy tvorba sociálního kapitálu) je nezbytná.
5. Důležitou schopností je identifikace interdisciplinárních vazeb, hledání hraničních témat a nových oborů a přístupů.
6. Informace mohou podléhat změnám. Pravdivostní funkce poznání je časově závislá.
7. I neživá zařízení jsou schopna učení – viz neuronové sítě, učící se algoritmy, softwarový agenti atp.
8. Důležitá je schopnost vlastního rozhodování, posuzování toho, co je momentálně přínosné a důležité. S měnící se realitou je třeba se rozhodovat neustále znovu.

„Další“: Sebe-určené učení

- Jedinec se sám rozhoduje, co kdy a jak se bude učit
- Musí být specifické kompetence, aby neupadl v paralýzu či blud
- Musí si umět stanovit vzdělávací plán a podle něj pracovat
- Očekává se velká sada dovedností
- ... Ale – možná je to něco, co děláme všichni, zcela všedně
- Učitel může být kouč nebo mentor, významně záleží na nastavení vztahu
- Příbuzná pojetí: sebe-řízené učení, autonomní učení

	Behaviorismus	Kognitivismus	Konstruktivismus	<u>Konektivismus</u>
Princip	černá skříňka – zkoumá se jen vnější chování	strukturované programovatelné poznávání	individuální poznávání založené na sociálním principu	chápání informačních struktur v síti
Proč?	metoda cukru a biče	řízené poznávání navazující na předchozí znalosti	osobní nasazení, sociální a kulturní prostředí, aktivizace	různorodost sítě umožňuje najít pro sebe nejvhodnější cestu
Funkce paměti	opakovaná zkušenost	kódování, ukládání, vybavení	znalosti dynamicky konstruovány na základě předchozích	znalosti konstruovány na základě dynamicky se měnící sítě
Jak?	podnět, reakce	definování cílů podle osnov, plnění plánu, ověřování	vlastní zájem, osobní kontakt s lidmi	aktivní účast v síti
Výukové materiály	autoritou schválené, předem dané, do detailů vypracované	autoritou schválené, předem dané, do detailů vypracované	rámcově definované, učitelem dotvářené, mají doporučující charakter	orientační, stimulační, definující směr pozornosti
Učební materiály	učebnice, audio, video	pracovní listy, audio, video	presentace, video konference, web	projekty, webináře, wiki, kolaborativní systémy
Skupinová aktivita	žádná	žádná	kooperace	kolaborace
Metoda	plnění úkolu (dril)	učení z paměti, procvičování, zkoušení	řešení problémových úloh	komplexní přístup využívající rozličné zdroje

<u>Generace online pedagogiky</u>	Technologie	Výukové aktivity	Postup žáků	Výukové materiály	Hodnocení	Role učitele	Měřitelnost výsledků
Kognitivní behaviorismus	e-učebnice, audio, video, komunikace s učitelem	sledování a čtení	individuální	detailní – od základu vytvořené	zapamatování	tvorba obsahu, přednáška	vysoká
Konstruktivismus	audio/video konference, web, mnohonásobná komunikace	diskuze, tvorba, konstruování	skupinový	přibližné – podpůrné a přizpůsobené, doporučené učitelem	syntéza zdrojů	vedení diskuze, soustavná pomoc	nízká
Konektivismus	soc. sítě (web 2.0), agregace (RSS), informační systémy	zkoumání, spojení, tvorba, hodnocení	v rámci sítě	orientační – OER, webináře, vlastní tvorba	vlastní tvorba	konstruktivní kritika, spolužák	střední

MUNI
ARTS